

## Kronika priprav dežel Notranje Avstrije na poslanstvo pri državnem zboru v Regensburgu leta 1576

SAŠO JERŠE

"Also wo sy, die getreuen stände, an solcher khayserlichen vertrüstung ie nit ersettigt vnd, iren vorigen vorhaben nach, nochmallen ire gesandten zu denen chur vnd fürsten des Heilligen Römischen Reichs zumal auf negsten, im monat february eingeesendes sechsvndsibenzigisten jars, angestölten reichstag abzufertigen vnnnd vmb derlay hülff absonderlich anzulangen bedacht, das es irer frh.Drh.[fürstlichen Durchlaucht] gar nit zuwider, sondern sy inen darzue hülffen vnd fürderung, voriger vertrüstung nach, gern thuen vnd erweisen wölle."<sup>1</sup>

Vrstice, ki jih nadvojvoda Karl piše v svojo propozicijo štajerskemu deželnemu zboru in ki jih deželni zbor bere na zasedanju 27. novembra 1575, so nagovor, prigovor, spodbuda. Vrstice in vrstice, ki jih spremljajo, so kaj podobne vrsticam, ki jih Karl oktobra piše štajerski vladi in ki jih vlada tako težko bere in tako težko razume.<sup>2</sup>

<sup>1</sup> Iz deželnoknežje propozicije štajerskemu deželnemu zboru. Instrukcija je bila prebrana na zasedanju deželnega zbora v Gradcu, 27. 11. 1575. StLA, Laa.A.A., III Landtag. LH, Bd. 28, pa. 4a. Priprave dežel Notranje Avstrije na poslanstvo pri državnem zboru v Regensburgu leta 1576, in poslanstvo samo, skicirata August Dimitz in Johann Loserth. Dimitz A. *Geschichte Krains: von den ältesten Zeiten bis auf das Jahr 1813. Dritter Theil: Vom Regierungsantritte Erzherzog Karls II. in Österreich bis auf Leopold I. (1564-1657)*, Laybach 1875, str. 57. Loserth J. *Innerösterreich und die militärischen Maßnahmen gegen die Türken im 16. Jahrhundert. Studien zur Geschichte der Landesdefension und der Reichshilfe*, Graz 1934, str. 74-82.

<sup>2</sup> Ker naj ne dovolimo, da nas omreni paragrafarstvo, in ker naj ne spregledamo, da je politično življenje dežel Notranje Avstrije sicer res, kot ugotavlja Winfried Schulze, zaznamoval resen in predan angažma deželnih stanov, a hkrati se je na deželanstva naslavljal opazke, tirade celo, berimo Christoph Spindlerja, o njihovem malodušju in Sergij Vilfan, ki bere spise deželnih zborov Kranjske, lahko zapiše, da se nam "odločilno jedro stanov... zožuje na nekaj večjih davkoplačevalcev," in ker naj opozorimo na vrstice iz poročila urada stanovskih poverjenikov Štajerske za leto 1576, ki pravijo, da "weliche zu einer er.la.[ehrsamen Landschaft] sachen vnd handlungen, es seye zu ambtern oder sonst in ander weg zu diensten fürgeschlagen vnnnd benent werden, sich aller sachen endtschlachen vnnnd nit gebrauchen lassen wöllen," vrstice torej, ki govorijo o kaj majhni resnosti in predanosti stanovskih funkcionarjev, in vrstice, ki pričajo o stanju, kakršno je slutiti tudi iz arhivskega gradiva kranjskih stanovskih uradov, iz razlogov, skratka, ki jih na stopnji naših raziskav ne moremo dovolj natančno utemeljiti in ki niso in naj niso predmet tega spisa, besede vlada, na tem in na vseh preostalih mestih, ne uporabljamo v pomenu pravnega,

Karl ponovi. Poslanstvu dežel pri zboru volilnih knezov, poslanstvu k državnim stanovom je bil naklonjen in vlada to ve in pozna razloge, ki so poslanstvo zavrla in ustavili in vse to morejo vedeti tudi zbrani stanovi.<sup>3</sup> In vrstice in vrstice, ki jih spremljajo, so kaj drugačne od vrstic, ki jih knez piše v instrukcijo svojim komisarjem na bruški meddeželni zbor. Bilo je avgusta. Knez tedaj pravi, "da si tuje pomoči moremo le malo

upravnega termina. Besedo uporabljamo pragmatično, tавтоloško: vlada je tisti, ki vlada. Beseda tako noče označevati urada stanovskih poverjenikov, ki seveda je, da uporabimo razlago Matevža Koširja, "stanovska vlada v okviru deželne avtonomije," seveda pa hoče označevati stanovsko oblast, označuje gremij tistih, ki, navadno res v svojstvu, imenu, z mandatom in pod prisego stanovskih poverjenikov in ob njih, pa tudi v imenu odborov in dvorne veče, izvajajo, usmerjajo in vodijo politiko deželnih stanov. Zavedamo se. Z našim početjem se odmikamo od arhivske zanesljivosti. A to naj počnemo zavoljo, če je beseda prava, korektnosti do preteklosti. Nismo pozabili. V arhivu se nič ne začne in brez arhiva ni nič in v arhivu se nič ne sme končati. Vide Schulze W. *Landesdefension und Staatsbildung. Studien zum Kriegswesen des innerösterreichischen Territorialstaates (1564-1619)*, Köln, Graz 1973, str. 148, 149. Vilfan S. "Struktura stanov, deželne finance in reformacija," *Zgodovinski časopis*, 2/1995, str. 178. Košir M. "Stanovski poverjeniki in stanovski odbor ter instrukciji za poverjenike iz let 1540 in 1542," *Arhivi*, XXIII/1999, str. 159-167. Vide Spindler Ch. *Ain Christliche Leichpredig. Bey der Begrebnus / weyland des Wohlgebornen Herrn / Herrn Hörwardten / Freyherrn zu Auersperg... Gedruckt zu Laybach / Durch Hanns Mannel / Anno M.D.LXXV.* Vide StLA, Laa.A.A., III Landtag, Karton 180, Heft 598, Landtagsakten 1576, 2. Teil. Vide *Landtags- auch Verordenten Session und Ausschuss Protocol. No. 2. 1574 bis 1579 inclusive.* AS, Stan I, šk. 876. Vir posledaj navajamo kot *Protocol*.

<sup>3</sup> StLA, Laa.A.A., III Landtag. LH, Bd. 28, pa. 4. Ko naj se je konec oktobra 1575 v Regensburgu sešel zbor volilnih knezov, ki naj je izvolil novega rimskega kralja in premotril razmere v cesarstvu, so bila deželanstva dežel Notranje Avstrije odločena poslati k zboru svoje poslanstvo, ki naj je zbranim knezom predstavilo boj dežel zoper Turke in jih prosilo pomoči v tem boju. Cesar Maximilian II. takšnemu poslanstvu ni bil naklonjen. Še več, menil je, da utegne biti prej škodno kot koristno. Nadvojvodi Karlu je pisal, naj svoje dežele odvrne od njihove namere in naj jih prepriča, naj počakajo na sklic državnega zbora in naj tedaj pošljejo poslanstvo. Karl je dežele seznanil s cesarjevim stališčem, podpore diplomatskemu podjetju dežel pa ni odtegnil. Nasprotno, podporo je ponujal in svojo naklonjenost poslanstvu zapisal v več pismih. Teh pisem pa štajerske stanovske oblasti nikakor niso želele razumeti. Jerše S. "Kronika priprav dežel Notranje Avstrije na poslanstvo k zboru volilnih knezov v Regensburgu leta 1575," *Zgodovinski časopis* (v tisku).

obetati in da se moremo ohraniti le z božjo milostjo in lastnimi močmi."<sup>4</sup> Tokrat je drugače. Tokrat knez piše, da "Auch die benachbarten bißheer bey innen vil ain mehrers thuen sollen."<sup>5</sup> Vrstice so drugačne, sporočilo je drugačno. Knez, zdi se, pričakuje, upa pomoči. Pomoči od *benachbarten*, od sosedov, državnih stanov, pomoči od cesarstva. Knez da se trudi pri cesarju. Izposlovati hoče delež pri pomoči, tudi pomoči od cesarstva, a pomoči da že dolgo ni, ni več. Kar je, je cesarjeva volja, trud, namen, cesarjeva *tröstlichen zuuersicht* in *zimbliche vertröstung*, zagotovilo, namreč, da bo cesar skušal pri državnih stanovih pridobiti denar, pomoč za boj zoper Turke in da bodo te pomoči deležne tudi dežele Štajerska, Koroška in Kranjska. To je zagotovilo, ki naj tolaži, in tolažba da je trdna.<sup>6</sup> A če ne zadošča, če cesarjeva zagotovila deleža pri užitku državne pomoči ne zadoščajo in ne prepričajo, potem naj dežela pošlje svoje poslanstvo k državnim stanovom in knez bo poslanstvu naklonjen in podprl ga bo.<sup>7</sup> Da, knez, tokrat, zdi se, pričakuje, upa pomoči. Tako tudi cesar.

Pismo, na katero se nadvojvoda sklicuje, ko govori o cesarjevih zagotovilih, da je bilo pisano 18. novembra.<sup>8</sup> Pisma ne poznamo. Cesar sicer piše nadvojvodi že osem dni prej, 10. novembra. To pismo poznamo. Cesar ga je pisal v Linzu. Pisal je o regensburškem zboru volilnih knezov. Pisal je o tem, da je kneze seznanil z nevarnostmi, ki grozijo madžarski kroni in madžarskim mejam in seznanil jih je s stanjem na mejah ter njihovo obrambo. Menda se je sklicalo vojsko, ki naj mejam pomaga in jih brani. Sam je sklic vojske nasprotoval, a turška tiranstva so silna in ogroženost je velika, še večja da se obeta. Naslednje poletje menda prihaja sam sultan, da zavzame in podredi madžarske dežele in dežele, ki nanje mejijo, avstrijske dežele, dežele cesarstva. Dežele pa so izčrpane in slabotne in vsa prizadevanja za obnovitev premirja, ki se je izteklo, ostajajo brez odgovora. Še več. Orator v Konstantinoplu že tri mesece ni poslal nobenih vesti in verjeti je, da je Porta diplomatu preprečila, da bi vesti pošiljal, da bi obveščal in posvaril. Vse to, tako je kneze opomnil, so stvari, ki so in ki morajo biti agenda. Tudi agenda cesarstva. Predlagal je sklic državnega zbora. Agenda bi bila številčna, dasiravno rahlo enolična: nevarnost od zunaj, Turki in vojne v Franciji in novačenje vojsk ter ponovna osvojitve izgubljenih državnih stanov in mest, in nevarnost od znotraj, ohranjanje deželnega miru, in finance, izdaja državnega novčnega reda in popravki državne matrike, še drugo in dru-

gačno, predvsem pa o vojnah in vojskah.<sup>9</sup> Volilne kneze je prepričal in bili so si edini. Državni zbor naj se skliče. Sklical ga je. Regensburg, 15. februar 1576. Sam se ga bo udeležil, piše. Udeleži naj se ga tudi nadvojvoda. Vsaj svoje poslanike naj pošlje. To naj je v zglede državnim stanovom, v prid državnozbornim razpravam, v korist skupni stvari in občemu dobremu. To je, zapiše Maximilian II., dolžnost, ki so jo knez in njegove dežele dolžne cesarju in cesarstvu.

"Eur L.[Liebden] bey den pflichten, damit sy vnns vnd dem Heillig Reich verwondt vnnd zuegethan ist, freüntlich ersuecht vnnd ermanet haben wöllen, das e.L.[euer Liebden] auf obbestimpten tag vnd matstadt selbst aigner person erscheine oder, da sy solches aus ehafften verhinderungen nit vermocht, doch zum wenigsten ire statliche ansehenliche rath vnd gesandten mit volmechtigen gwaldt dahin abgefertige, mit vnnd neben vnñß, auch churfürsten, fürsten vnd gemainen ständen des Heilligen Reichs [vstavek] von obbemelten vnd andern mehr puncten vnd nothwendighaitten, daran vnñß vnd dem Heilligen Reichs gelegen sein wurd, zu rathschlagungen, zu handeln vnd zu schliessen, was des Heilligen Reichs [konec vstavka] notturfft erfordert vnd denselben in gemain, auch allen vnd jeden desselben standen in sonderhait zu ehren, nuz vnd wolfart dienstlich vnd ersprießlich sein mag, vnd hierinen nit vngehorsamb noch saunig erscheine noch sich auf andere verwaigern, entschuldige oder verziehe, damit durch ir langsamb erscheinen oder aussenbleiben oder auch vnuolkommen beuelch vnd abfertigung eur L. gesandten die sachen in khaine aufzug vnd verlengerung, auch die andern erscheinende gehorsamen stende mit vergeblichen costen, verlierung der zeit vnd andern vnstatt nit aufgehalten, sonder mit berathschlagung gemaines pessten nach richtigkait obuermelter püncten vnnd darunder erraichender höchster eil schleinig vortgeschritten, tractirt vnnd geschlossen werden müge."<sup>10</sup>

Kaj je odgovoril Karl, ne vemo. Cesarjevo pismo pošlje štajerskemu deželnemu zboru in pošilja ga, piše, v premislek, razpravo in gib. Naj pošljejo poslanstvo, sam ga bo podprl.<sup>11</sup>

<sup>4</sup> Iz instrukcije nadvojvode Karla deželnoknežjim komisarjem na bruškem meddeželnem zboru. Dunaj, 10. 8. 1575. StLA, Laa. A.A., III Landtag. LH, Bd. 27, pa. 270.

<sup>5</sup> StLA, Laa.A.A., III Landtag. LH, Bd. 28, pa. 4.

<sup>6</sup> StLA, Laa.A.A., III Landtag. LH, Bd. 28, pa. 4a.

<sup>7</sup> Kot v op. 5.

<sup>8</sup> Ibidem.

<sup>9</sup> Vide Moritz H. *Die Wahl Rudolfs II., der Reichstag zu Regensburg 1576 und die Freystellungsbewegung*, Marburg 1895. Westphal G. *Der Kampf um die Freystellung auf den Reichstagen zwischen 1556 und 1576*, doktorska disertacija, Marburg/Lahn 1975, str. 198-200. Lanzinner M. *Friedenssicherung und politische Einheit des Reiches unter Kaiser Maximilian II. (1564-1576)*, Schriftenreihe der Historische Kommission bei der Bayerischen Akademie der Wissenschaft 45, Göttingen 1993, str. 474-483, 499-509.

<sup>10</sup> Cesar Maximilian II. nadvojvodi Karlu. Linz, 10. 11. 1575. StLA, Laa.A.A., IV/2 Gesandtschaften, Sch. 43.

<sup>11</sup> Dopis iz knežje pisarne, pisarne nadvojvode Karla, štajerskemu

Deželni zbor odgovori knezu 19. decembra. Poslanstvo je podjetje, ki je nujno in s katerim ni odlašati, je *höchste vnd vnuermeidenliche notturfft*. Poslati ga je v skladu z bruškimi dogovori. Obvestiti je torej Koroško in Kranjsko. Deželi naj imenujeta svoje poslanike. Sicer da je pregledati instrukcijo in popraviti jo je in poslati jo je knezu, tudi knez naj jo pregleda. Tokrat priložnosti ne gre zamuditi. Še več, smiselno je, da knez sam potuje k državnemu zboru, pomaga naj poslanstvu stanov svojih dežel. Če knezu to ni mogoče, izstavi naj poverilnice in priporočila, naslovi naj jih na cesarja, volilne kneze in kneze. Stanovi bodo hvaležni in deželi bo v olajšanje in krepčilo. Dežela je pač izčrpana.<sup>12</sup>

Deželni zbor sicer že prvi dan svojega zasedanja imenuje poslanika in sprejme sklep o financiranju poslanikove misije.

"Erstlich herrn Hannß Fridrich Hoffman, freyherrn, die reissenkherische schulden, daran man noch per ressto, vber das so daran bezalt, vor den am hauptguet schuldig 4260 fl., welches dem herrn aus diser vrsachen zu bezallen verwilliget worden, weil er dem gmainen wesen zum pesten zum reichstag in namen iner e.l. [ehrsamen Landschaft] zu ziehen zubesagt vnd er auch mit solcher schuldt seine ausstanndt abraytten vnd richtig machen khündte."<sup>13</sup>

Deželni zbor imenuje Hansa Friedricha Hofmanna. Ta sprva, očitno, privoli. Marca se bo opravičil. Pisal bo, da mu ni uspelo urediti vseh zadev, vseh poslov. Ne more jih prepustiti negotovostim in naključnostim. Njegova odsotnost, dolga dvanajst tednov, da bi mu prinesla le težave, zadrege, škodo. Vladi bo predlagal, naj na njegovo mesto imenuje nekoga, ki more biti, zapiše, "besser vnd nutzlicher."<sup>14</sup> Takšen je, bo menila vlada, Jakob von Windischgrätz ali pa Felician von Herberstein. A vendar. Vztrajala bo. Še se je pogovarjati s Hofmannom, prepričati ga je.<sup>15</sup> Vlada mu bo pisala, spominjala ga bo na

večkratna zaupanja, ki so mu bila izkazana, zaupanje dežele in zaupanje bruškega zbora in zaupanje poslanikov Koroške in Kranjske, ki da so, tedaj, v Brucku, privolili v poslanstvo le, če ga bo vodil on, Hofmann, in vlada mu bo vnovič izrazila svoje zaupanje v njegove veščine, izkušnost in predanost očetnjavi, predanost, ki da jo je mnogokrat izpričal in na katero se vlada zanesa. Vlada ga bo opomnila, da je poslanstvo pomembno, da se dežela zanj trudi, obljubila mu bo svojo podporo in zapisala, da se mu obeta "ewigs lob vnd ruem."<sup>16</sup>

Prepričevanja bodo uspela. Hofmann bo, v mesecih aprilu in maju, spet sodeloval v pripravah,<sup>17</sup> hkrati pa se bodo odnosi med njim in vlado zaostri. Spor bo zastran sklepa deželnega zbora, sklepa o financiranju poslanstva, sklepa o *die reissenkherischen schulden*.<sup>18</sup> Vladno razumevanje tega sklepa se bo razlikovalo od Hofmannovega in Hofmann, ki bo sicer ostajal gonilo priprav,<sup>19</sup> bo svoj odhod v Regensburg pogojeval z uveljavitvijo svoje interpretacije.<sup>20</sup> Na vlado bo naslovil nekaj jedkih pisem, zadnje se bo končalo z besedami "Ich hab bissher dem lanndt nur mit meinem schaden vnnnd mit khayner ergözlighkaytt filfeltig gediennt vnnnd verhoffet ainen pössern dannckh, als dise auflag für meine schwäre müehe vnnnd arbeit zu erlanngen,"<sup>21</sup> in k vladi bo poslal Matthesa Ammana, ki naj bi zbrane deželane prepričal v njegov, Hofmannov prav.<sup>22</sup> Amman ne bo mnogo opravil. Vlada bo, nasprotno, podporo svojemu stališču želela iskati pri nadvojvodi Karlu.<sup>23</sup> Vendar pismo, ki ga bo vlada pisala nadvojvodi,<sup>24</sup> ne bo, domnevamo, nikdar poslano,<sup>25</sup>

deželnemu zboru. s.l., 29. 11. 1575. StLA, Laa.A.A., IV/2 Gesandtschaften, Sch. 43.

<sup>12</sup> Iz odgovora štajerskega deželnega zbora na knežjo propozicijo. Gradec, 19. 12. 1575. StLA, Laa.A.A., III Landtag. LH, Bd. 28, pa. 16a.

<sup>13</sup> Iz sklepov štajerskega deželnega zbora. Gradec, 27. 11. 1575. StLA, Laa.A.A., III Landtag. LH, Bd. 28, pa. 153.

<sup>14</sup> Pisanje je brez navedbe kraja in datuma. Menimo, da je bilo pisano v Gradcu 30. 3. 1576. Tedaj zaseda štajerska vlada in zasedanja se udeleži tudi Hofmann. Hofmann se zbranim deželanom opraviči in opravičilo v naglici, morda, spiše. Zato, menimo, je pismo s.l. in s.d. Nekdo na zadnjo stran pripiše "marec 1576." Hans F. Hofmann dvorni veči Štajerske. s.l., s.d. StLA, Laa.A.A., IV/2 Gesandtschaften, Sch. 44.

<sup>15</sup> Zasedanje štajerske vlade, 30. 3. 1576. *Prothocoll der herren vnd landtleuth ratschläg vnd handlungen in vnd außßer denen hoffthädigen de annis 1575 [...] 1582*. StLA, Laa.A.A., III Landtag, Karton 99, Heft 414, pa. 32-38. Vir poslej navajamo kot *Prothocoll*. Prothocoll, 32-38.

<sup>16</sup> Deželni glavar, deželni upravnik in urad poverjenikov Štajerske Hansu F. Hofmannu. Gradec, 30. 3. 1576. StLA, Laa.A.A., IV/2 Gesandtschaften, Sch. 44.

<sup>17</sup> Vide infra, str. 37, 38.

<sup>18</sup> Vide infra, op. 27.

<sup>19</sup> Vide zlasti Hans F. Hofmann uradu poverjenikov Štajerske. Strechau, 9. 5. 1576. Idem eidem. Strechau, 15. 5. 1576. StLA, Laa.A.A., IV/1 Reichshilfe, Sch. 2. Vide infra, str. 14, 15.

<sup>20</sup> Hans F. Hofmann uradu poverjenikov Štajerske. Strechau, 9. 5. 1576. StLA, Laa.A.A., IV/1 Reichshilfe, Sch. 2.

<sup>21</sup> Hans F. Hofmann uradu poverjenikov Štajerske. Strechau, 27. 5. 1576. Prim. Idem eidem. Strechau, 15. 5. 1576. Idem eidem. Strechau, 26. 5. 1576. StLA, Laa.A.A., IV/1 Reichshilfe, Sch. 2.

<sup>22</sup> "Memoriall was Matheß Amman an meiner stadt bey den herrn verordenten anbringen vnnnd verrichten solle." Hans F. Hofmann Matthesu Ammanu. Strechau, 4. 6. 1576. Vide Matthes Amman Franzu von Neuhaus in Erasmu von Saurau, poverjenikoma Štajerske. Gradec, 6. 6. 1576. StLA, Laa.A.A., IV/1 Reichshilfe, Sch. 2.

<sup>23</sup> Urad poverjenikov Štajerske Matthesu Ammanu. Gradec, 6. 6. 1576. StLA, Laa.A.A., IV/1 Reichshilfe, Sch. 2.

<sup>24</sup> Pismo je bilo pisano po sprejemu Matthesa Ammana pri vladi in pisano je bilo po zasedanju štajerske vlade 8. 6. 1576. Urad poverjenikom Štajerske nadvojvodi Karlu. s.l., s.d. StLA, Laa.A.A., IV/1 Reichshilfe, Sch. 2. Vide op. 25.

<sup>25</sup> Da pismo ni bilo poslano, je domneva, ki jo naslanjamo na

kajti Hofmann se bo, domnevamo, zadovoljil z vladnimi sklepi<sup>26</sup> in slednjič odpotoval v Regensburg.<sup>27</sup> Tja bo prispel 1. julija 1576.<sup>28</sup> Ne bo

prečrtano vrstico iz vladnega pisma Matthesu Ammanu. V pismu vlada vztraja pri svojem stališču in Ammana naproša, naj Hofmanna odvrne od njegovega, obenem pa piše, da o sporu obvesti kneza. Vrstica, pismo poznamo sicer le kot osnutek, vrstica "O sporu obvestimo kneza," je prečrtana. Vide op. 23.

26 "Nämblich das den Amman herein verordent vnd anzuzai gen, man wölle mit der pfandung stillhalten biss her Hoffman widerumben herkhubt." Zasedanje štajerske vlade, 8. 6. 1576. Prothocoll, 47-48.

27 Spor med Hansom F. Hofmannom in štajerskimi stanovskimi oblastmi je zgodba o obvladovanju deželnih financ. Predmet spora so *die reissenkherische schulden*, v korespondenci zapisani tudi kot *reisseneggerische schulden*, *schuld von reiß-neckher* in *reisengerisch schuld*. Šlo je za dolg, ki ga je bila dežela dolžna Hofmannu. Štajerski deželni zbor v sklepu, ki smo ga navedli, pravi, da bo dežela vrnila Hofmannu njegovo, in sicer tako, da bo Hofmann z vrnjeno vsoto poravnal svoje zaostale davčne obveznosti, "Er auch mit solcher schuld seine ausstanndt abraytten vnd richtig machen khündte." Poravnava naj je bila, vidimo, knjigovodska. To potrjuje tudi Hofmannovo pismo uradu poverjenikov, pisano 27. maja 1576. V pismu Hofmann spominja na dogajanje na deželnem zboru in trdi, da je tedaj zahteval, naj mu dežela vrne njegovo posojilo, glavnico in obresti. In sicer: "Ich wäle khain parrgellnt darumben eyneben, sonnder nur mit dem einember an meines herrn schwerc hers, meynen, meynes bruders vnnnd vetters ausstännden abrayten." Vsota naj je, trdi Hofmann, poravnala tako njegove davčne obveznosti do dežele, kakor tudi, in v tem je jedro spora, davčne obveznosti njegovega tasta, brata in bratranca. Hofmann trdi, da mu je Felician von Herberstein tedaj obljubil, da se bo njegovim zahtevam ustreglo. In poudari: "Auf dises fundament bin ich bewegt worden, mich auf die rayß gebrauchen zu lassen." Hofmannove trditve se oddaljujejo od sklepa deželnega zboru in so daleč od stališča urada poverjenikov. Ta namreč v pismu, ki ga piše nadvojvodi Karlu po zasedanju vlade 8. junija, trdi, da je deželni zbor omenjeno poravnavo odobril le Hofmannu in le zavoljo njegovega preteklega in prihodnjega angažmaja za zadeve dežele, "Einer er. la. vermelte bewilligung allain auf des herm Hofmans person vnd ansehen seiner vorigen vnd ietzt khunfftigen einer er.la. erzaigten dienst dirigirt gemaint vnd verstanden worden." Popustiti Hofmannovi zahtevi bi pomenilo, trdijo v uradu poverjenikov, delovati v nasprotju z nekim drugim deželnozbornim sklepom, ki pravi, da se sredstev različnih finančnih postavk ne sme mešati, Hofmannov primer naj je torej le izjema. Spora ne rešijo. Iskanje rešitve preložijo na čas po Hofmannovi vrnitvi iz Regensburga. Tak je sklep vlade 8. junija. Vsoto, ki naj financira poslanstvo, vsoto 4500 gld., pa Hofmannu izplača deželni prejemnik. In izplača mu jo 21. maja. In tedaj, šele tedaj, se začne zgodba o *die reissenkherische schulden*. Zakaj šele tedaj? Ali Hofmann prej ni bil seznanjen s sklepom deželnega zboru? To je, če upoštevamo njegov visoki položaj v deželi, malo verjetno. Če pa je s sklepom bil seznanjen, zakaj ni protestiral že prej? Sploh pa. Zakaj vlada Hofmannu izplača 4500 gld.? Zakaj ne sledi sklepu deželnega zboru, sklepu o *die reissenkherische schulden*? In še. Kaj pravzaprav so *die reissenkherische schulden*? Vide infra, op. 111, 115. Prim. op. 24, 26.

28 *Tagliche verrichtung bey dem reichstag zu Regensburg anno 76.* AS, Stan I, šk. 161. Vir poslej navajamo kot *Tagliche verrichtung*. Tagliche verrichtung, 1. 6. 1576.

sam. Spremljal ga bo tajnik poslanstva Matthes Amman<sup>29</sup> in spremljala ga bosta Ludwig Un gnad, poslanik Koroške,<sup>30</sup> in Jobst Joseph Thurn, poslanik Kranjske.<sup>31</sup>

Thurnovo imenovanje ni potekalo brez zapletov. Kranjska vlada, bili so to deželni upravnik Wolf von Thurn, Achaz von Thurn, Kosmas Rauber ter Ambros von Thurn, Nikolaus Bon homo in Lienhard Kreen, se sestane 7. januarja 1576.<sup>32</sup> Seznanani se s pisanji, ki jih pošljeta nadvojvoda Karl in koroška vlada: nadvojvoda v svojem pismu, pisanem na Dunaju 24. decembra 1575, sporoča sklic državnega zbora ter ponovi svojo naklonjenost poslanstvu dežel,<sup>33</sup> koroška vlada pa kranjski posreduje pismo štajerskega deželnega glavarja Hansa von Scharffenberga in svoj odgovor na njegovo pismo ter poslaniško instrukcijo.<sup>34</sup>

Scharffenberg v svojem pismu, ki mu je priložil poslaniško instrukcijo, ki so jo v Gradcu parafirali že v času deželnega zboru in poslali so jo knezu, ki da jo je pregledal in dodal da je nekaj pripomb, pravi, da se državni zbor sestane 15. februarja 1576 in dežele naj ga obiščejo, pošljejo naj poslanstvo, knez da je poslanstvu naklonjen. Ker pa je, piše, čas kratek in trpek, naj vladi, tudi kranjska, pohitita s pregledom instrukcije in imenovanjem poslanikov. Poslanikom se je namreč sestati še pred državnim zborom, uskladiti je stališča, sestaviti je pisanja, ki naj jih dežele in poslanstvo naslovijo na državni zbor in državne stanove, dogovoriti se je o marsičem.<sup>35</sup>

Koroška vlada v svojem odgovoru svetuje previdnost. Besedilo instrukcije je obravnavala in mení, da protesta zoper negotovo, nepravočasno in nezadostno pomoč cesarstva deželam Notranje Avstrije ter hrvaški in slavonski meji ne gre zapisati v instrukcijo, pač pa da je izstaviti posebno, ločeno, dodatno instrukcijo, nekakšno *nebeninnstruction*, ki naj bo poslanikom vodilo, morda potrebno v razgovorih z državnimi stanovni. V teh razgovorih, še svetuje koroška vlada, je poudariti velike izgube, ki so jih dežele in meje doživele v preteklem letu, zlasti ni pozabiti poveljnika Herwarda Auersperga ter *seelen*, ki so bile odpeljane in so izgubljene, in *volckhl*, ki je ostalo in ki trpi.<sup>36</sup>

29 Tagliche verrichtung, 8. 6. 1576.

30 Deželni upravnik in urad poverjenikov Kranjske imenovanima poslanikoma Štajerske in Koroške pri državnem zboru. Ljubljana, 10. 5. 1575. AS, Stan I, šk. 161. Vide infra.

31 Vide infra, str. 35, 36.

32 *Landtags- auch Verordenten Session und Ausschuss Protocol*, AS, Stan I, šk. 876, pa. 182. Vir poslej navajamo kot *Protocol*. Protocol, 182.

33 Nadvojvoda Karl uradu poverjenikov Kranjske. Gradec, 24. 12. 1575. AS, Stan I, šk. 161.

34 Vide infra, op. 35, 36.

35 Deželni glavar in urad poverjenikov Štajerske uradu poverjenikov Koroške. Gradec, 24. 12. 1575. AS, Stan I, šk. 161. Prim. StLA, Laa.A.A., III Landtag. LH, Bd. 28, pa. 156.

36 Uradi poverjenikov Koroške uradu poverjenikov Štajerske.

Kranjska vlada, drugače kot koroška, je, zdi se, z instrukcijo zadovoljna. V pismu štajerski vladi, piše ga 7. januarja, pravi, da "wir für vnser pesten nichts daran zu verpessern wissen,"<sup>37</sup> in obljubi, da vlada skoraj pošlje poslanika. Poslanika vladi ni uspelo imenovati. Jobst Joseph Thurn, ki je bil v Brucku predlagan in imenovan, da se tokrat poslanstva ne more udeležiti, bolan je in ima službo na meji: namestništva poveljništva Hrvaške krajine, ki mu je bilo, tako kot Hansu Auerspergu, poverjeno po smrti Herwarda Auersperga, ga je cesar zavoljo njegovega slabega zdravja nekoč že oprostil ter ga imenoval za cesarskega dvornega vojnega svetnika,<sup>38</sup> a zavoljo ogroženosti mej je nadvojvoda Karl posredoval pri cesarju s prošnjo, naj Thurn, ki je bil hkrati tudi poveljnik uskoških čet, ostane na namestniškem položaju do imenovanja novega poveljnika, cesar je Karlu ustregel.<sup>39</sup> Vlada torej ne bo vztrajala pri Thurnovem imenovanju, naročila pa je Ahacu Thurnu in Raubarju, naj skušata za poslanstvo pridobiti Maximiliana Lamberga.<sup>40</sup>

Maximilian Lamberg menda ni bil mož velikih izkušenj v zunanji politiki dežele. Leta 1563 je spremljal nadvojvodo Karla na Maksimilijanovo kronanje v Prago.<sup>41</sup> Toda utegnil je biti dober poznavalec interesov Kranjske ter položaja Notranje Avstrije: leta 1566 sedi v uradu poverjenikov, aprila 1574 in avgusta 1575 je član deželni poslanstev na graški ter bruški meddeželni zbor.<sup>42</sup> Tokratnega poslanstva se brani, a slednjič privoli.<sup>43</sup> Wolf Thurn tako lahko piše koroški in štajerski vladi, da moreta oblikovati instrukcijo in izstaviti kredenciale.<sup>44</sup> Prosi pa tudi, naj obvestita o kraju in času sestanka poslanikov.<sup>45</sup> Wolf Thurn piše tudi knezu. Naj poverilna pisma, ki jih izstavi poslanikom, da pregledati deželni vladam.<sup>46</sup> Bilo je to 11. januarja.

Celovec, 3. 1. 1576. AS, Stan I, šk. 161. Vide Instrukcija poslanstva dežel Notranje Avstrije pri državnem zboru v Regensburgu leta 1576. AS, Stan I, šk. 934. Vide Addendum II.d, §18, §25, v Jerše S. *Poslanstva notranjeavstrijskih stanov na državne zборе v letih 1564-1590. Študija o diplomatskem praktikumu stanovskega poslanstva*, magistrska naloga, Ljubljana 2001, str. 154, 156.

- 37 Deželni upravnik in deželani Kranjske uradu poverjenikov Štajerske. Ljubljana, 7. 1. 1576. AS, Stan I, šk. 161.
- 38 Urad poverjenikov Kranjske nadvojvodi Karlu. Ljubljana, 1. 2. 1576. AS, Stan I, šk. 420. Prim. Valvasor J. V., *Die Ehre des Herzogtums Krain*, Laibach 1689, X 346-347.
- 39 Kot v op. 33.
- 40 Kot v op. 32.
- 41 Valvasor, o.c., X 341.
- 42 Dimitz, o.c., 40. Košir M. *Stanovski organi, njihove kompetence, sestava in razmerja med njimi v deželi Kranjski od 16. stoletja dalje*, Ljubljana 1996, magistrska naloga, str. 191.
- 43 Deželni upravnik Kranjske uradoma poverjenikov Štajerske in Koroške *ad partem*. Ljubljana, 11. 1. 1576. AS, Stan I, šk. 161. Ibidem.
- 44 Ibidem.
- 45 Ibidem.
- 46 Deželni upravnik Kranjske nadvojvodi Karlu. Ljubljana, 11. 1. 1576. AS, Stan I, šk. 161.

Knez odgovori 15. januarja. To je bil odgovor na pismo, ki ga kranjska vlada piše 7. januarja. Knez sporoča, da državni zbor začne zasedati šele 1. aprila 1576, in poziva, naj vlada imenuje nekoga namesto Thurna.<sup>47</sup> Sicer pa, čas je kratek in kranjska vlada naj je sestavila poročilo o vojaških in strateških izgubah na hrvaški meji.<sup>48</sup>

Wolf Thurn da poročilo sestaviti Jobstu Josephu Thurnu in Hansu Auerspergu, namestnikoma poveljnika Hrvaške krajine.<sup>49</sup> Oba odgovorita. Thurn piše, da se odpravlja na Hrvaško. Izvedeti bo skušal kar največ o izgubah, ki jih je meja utrpela, in skušal bo sestaviti kar najbolj izčrpno poročilo. Boji pa se, da "niemandt in ganz Crabathen wol derzeit zu finden sein wirdt, der das recht anzuzaiigen weste."<sup>50</sup> Sam ve, piše, da je bilo od leta 1572 iz Hrvaške odpeljanih več kot deset, več kot dvanajst tisoč ljudi in da so bile izgubljene številne pomembne utrdbe in izgubljene je bilo mnogo rodovitne zemlje. Sestavlja seznam šestdesetih imen utrd in gopostev, seznam izgub od leta 1556, ko sta padla Kostajnica in Novigrad, in od leta 1566, ko je padla Krupa.<sup>51</sup> Seznam prilaga pismu.<sup>52</sup> Sezna-

47 Nadvojvoda Karl deželnemu upravniku in deželanom Kranjske. Gradec, 15. 1. 1576. AS, Stan I, šk. 161. O prestavitvi državnega zbora piše štajerska vlada koroški že tri dni prej, 12. januarja. Deželni glavar in urad poverjenikov Štajerske uradu poverjenikov Koroške. Gradec, 12. 1. 1576. StLA, Laa.A.A., IV/2 Gesandtschaften, Sch. 44. Ta predstavitev sklica državnega zbora pa ni bila edina. Sklic je bil prestavljen še dvakrat, najprej na 1. maj in končno na 1. junij. Zadnja predstavitev pa nekaterih državnih stanov oziroma njihovih poslanstev ni več dosegla. Stanovi so se tako začeli zbirati v državnozbornem mestu že v začetku meseca maja in tedaj je odrinil iz Gradca tudi štajerski del poslanstva dežel Notranje Avstrije. Toda cesar je v Regensburg prišel šele 17. junija in šele 25. junija se je z branjem cesarske propozicije začelo zasedanje državnega zbora. Westphal, o.c., 208. Vide infra, str. 38.

48 Vide Jobst J. Thurn deželnemu upravniku in uradu poverjenikov Kranjske. Gradec nad Črnomljem, 10. 1. 1576. Hans Auersperg uradu poverjenikov Kranjske. Črnomelj, 24. 1. 1576. AS, Stan I, šk. 161.

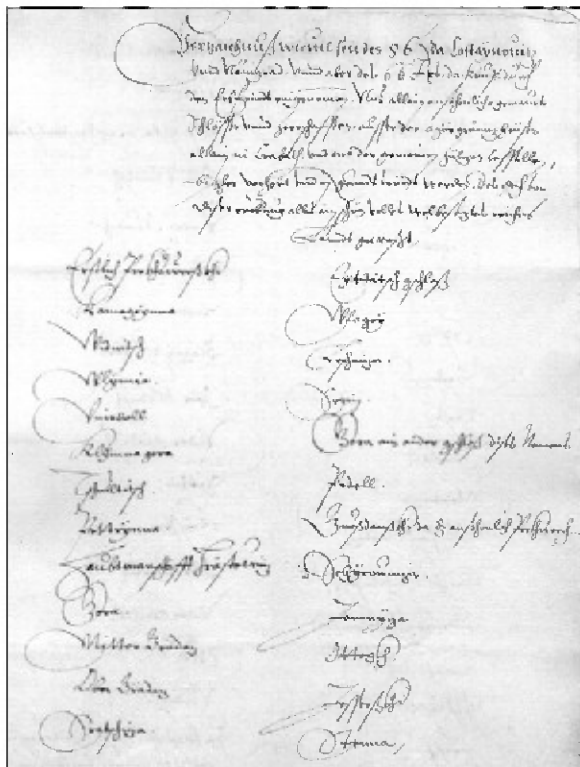
49 Deželni upravnik Kranjske Hansu Auerspergu in Jobstu J. Thurnu *ad partem*. Ljubljana, 8. 1. 1576. AS, Stan I, šk. 161.

50 Jobst J. Thurn deželnemu upravniku in uradu poverjenikov Kranjske. Gradec nad Črnomljem, 10. 1. 1576. AS, Stan I, šk. 161.

51 "Sonst was ich mich selbs zu erinnern, auch von meinen dienern in eill erfaren mügen, wieuill in bestimbter zeit vnnd allain seit Chostaynnouiz vnn Novigräd im 56 vnnd aber Krup des 66 jars verlor, auch für ansehnliche reiche herrschafften vnnd wolgemaurte gschlösser, ausser aller annderer gränzheüser gegen dem Mör, die eher in jezigem vnnd noch vill pessern wesen gestanden, auch der hülzen castellen verödt vnd verderbt worden, haben ir herrn hierinnen verzaichenter zu sehen." Ibidem.

52 "Verzaichnuß wieuill seit des 56, da Costaynnouiz vnnd Nouigräd, vnnd aber des 66 jars, da Krup durch den erbfeindt eingenommen, nur allain ansehnliche gemaurte schlösser vnnd herrschafften, ausser der Mör gränzheüser, allain in Crabathen, vnd one der gemainen hülzen casstellen, bißher verhört vnd in grundt verödt worden, des doch vor diser eroberung alles ain

mu prilaga *post scripta*: "Die herrn mügen in irem bericht an ir Drh. souil vermelden, das die crabatisch gränizen laider nunmer biß an den confin dises lanndts Cratten, auch khain grosses hör mer was ausser Crain schier weder zu rauben noch zu nemmen."<sup>53</sup> Kar piše Auersperg, je podobno. Piše, da so utrdbे in vasi, vse, od Krupe do Korane in od Bihaća do Kolpe, oropane in porušene.<sup>54</sup> Piše, da upa. Piše, da je poslanstvo zares dobra odločitev in nujno podjetje, je *hohes nuzliches vnnnd guettes werckh*. Naj bo torej koristno in plodno, naj skuša pomagati, naj pomaga braniti in ohranjati bedne, piše Auersperg, "naše bedne meje", naj poslanstvo to zmore.<sup>55</sup>



*Seznam utrdb in gospostev Hrvaške Krajine, izgubljenih od padca Kostajnice in Novigrada leta 1556 ter padca Krupe leta 1566. Seznam januarja 1576 sestavi eden namestnikov poveljnika Hrvaške krajine, Jobst Joseph Thurn. AS, Stan I, šk. 161.*

schön, volles, wolbesetztes, reiches lanndt gewest." Ibidem. Vide Priloga. Prim. "Verzaihung aller chrabatischen beßetzten vnnnd vnbeßetzten ortsflegkhten[...]" seznam, ki da ga sestavi poveljnik Hrvaške krajine Ivan Lenković in ki na robu nosi pripisano letnico 1563. Seznam citira, povzema in razlaga M. Kruhek. Kruhek M. *Krajiške utrde i obrana hrvatskog kraļjestva tijekom 16. stoljeća*, Zagreb, 1995, str. 185-195.

<sup>53</sup> Ibidem.

<sup>54</sup> Hans Auersperg deželnemu upravniku in deželanom Kranjske. Črnomelj, 24. 1. 1576. AS, Stan I, šk. 161.

<sup>55</sup> Ibidem.

Bilo je to konec januarja. Kolesje priprav se umiri, čas je arhivskega mrtvila, traja vse do aprila.<sup>56</sup> Tedaj kranjska vlada dobi pismo nadvojvode Karla, pisano v Celovcu 2. aprila, ki pravi, da je državni zbor prestavljen na 1. maj in da poslanstvo dežel ostaja smiselno, da je potrebno.<sup>57</sup> Dobi tudi pismo koroške vlade, pisano v Celovcu 6. aprila, ki poziva k sestanku poslanikov in sprašuje po imenu poslanika iz Kranjske.<sup>58</sup> Dobi, nazadnje, tudi pismo štajerske vlade, pisano v Gradcu 7. aprila, ki določi sestanek poslanikov. Steyr, 10. maj 1576. Pismu iz Gradca da so priložene poslaniške listine, poverilnice in instrukcija. Kranjska vlada naj listine pregleda, dopolni, izgotovi.<sup>59</sup>

Pisanja prispejo v Ljubljano vsaj v času deželnega zbora. Deželni zbor zaseda med 9. in 17. aprilom<sup>60</sup> in udeleži se ga deželni knez nadvojvoda Karl, ki je, tako drobci iz arhivov, na potovanju po svojih deželah: najprej, 2. aprila, je v Celovcu, kjer piše pismo kranjski vladi in ji sporoča prestavitev zasedanja državnega zbora,<sup>61</sup> nato, 9. aprila, je v Ljubljani, kjer, beremo v zapisniku, prisostvuje prisegi novega deželnega glavarja,<sup>62</sup> in naposled, 26. aprila, je v Gorici, kjer izstavi poverilna pisma poslanikom dežel pri

<sup>56</sup> Čas med 24. januarjem in 2. aprilom 1576 je v arhivskih fondih, ki hranijo korespondenco o regensburškem poslanstvu in ki smo jih pregledali, čas arhivskega mrtvila. Poznamo le dve pismi in en osnutek pisma, in sicer marčno dopisovanje med Hansom F. Hofmannom in štajersko vlado. To je vse. Tudi vladni protokoli molčijo. Vide Addendum II.a, v Jerše (2001), 128-133.

<sup>57</sup> Nadvojvoda Karl uradu poverjenikov Kranjske. Celovec, 2. 4. 1576. AS, Stan I, šk. 161.

<sup>58</sup> Urad poverjenikov Koroške uradu poverjenikov Kranjske. Celovec, 6. 4. 1576. AS, Stan I, šk. 161.

<sup>59</sup> Urad poverjenikov Štajerske uradu poverjenikov Koroške. Gradec, 7. 4. 1576. AS, Stan I, šk. 161.

<sup>60</sup> Natančneje. 9. aprila pred deželnim zborom in deželnim knezom priseže novi deželni glavar Weikhard Auersperg, 10., 11. in 13. aprila zbor razpravlja ob deželnoknežji propoziciji, 14. aprila Wolfgang Schrenz, dvorni kancler, knezu preda odgovor deželnega zbora, 17. aprila pa deželni zbor prejme in obravnava repliko deželnega kneza. Vide Protocol, 197-217.

<sup>61</sup> Kot v op. 57.

<sup>62</sup> "9 aprilis anno 1576 im lanndtag. Zuvor vnd ehe die frh.D. [fürstliche Durchlaucht] landtagsproposition den landstanden furtragen lassen, haben ir f.D.[fürstliche Durchlaucht] durch derselben rath vnd hinzu verordente commissarien, herrn Hansen Josephen freyherrn zu Egkh, landtsverwesern, herrn Hansen Khisl zum Khaltenprunn, rittern, vnd herm Georgen Hofer, vizdom, dem new furgenommen herrn landtshaubtman, herren Weickharden freyherrn zu Auersperg, erbcammerern in Crain, die aydtspflicht von irer f.D. vnd diser ainer ersamen landschafft wegen fürhalten lassen, wölches die gehorsamisten ständen dergstallt bewilliget, nachdem hieuer jeder landtschauptman den landsfürsten vnd dann ainer ersamen lanndtschafft in sonderheit schworen müssen, solliches aber dissmals, weil ir f.D. persönlich alhie seyen, vnder ainsten geschehe, damits khünfftig ainer ersamen landtschafft an derselben alten herkhomen vnverrifflich sein sollte." Protocol, 197.

državnem zboru.<sup>63</sup> Naj omenimo: istega dne, 26. aprila, goriška vlada sporoča kranjski vladi, ta naj je sicer v Gorico pošiljala novice o pripravah na poslanstvo,<sup>64</sup> da goriški stanovi ne pošljejo svojega poslanika v Regensburg,<sup>65</sup> januarja so namreč imenovali Georga Thurna.<sup>66</sup> Je na odločitev goriške vlade o odstopu od sodelovanja v poslanstvu vplival obisk nadvojvode Karla? Ne vemo. Sploh pa. Kaj je razlog potovanja nadvojvode Karla po njegovih deželah, kaj je njegov namen? Tudi tega ne vemo.<sup>67</sup>

Kranjski deželni zbor pregleda poslaniške listine, natančneje, 13. aprila instrukcijo pregledajo Weikhard Auersperg, Hans Joseph Egk, pleterski prior Johann, Achaz von Thurn, Wolf von Thurn, Caspar von Lamberg, Merten Gall in Franz von Scheyer, kredenčna pisma pa Weikhard Auersperg, prior Johann, Hans Joseph Egk ter Achaz von Thurn. Ne spreglejmo: Maximilian Lamberg in Jobst Joseph Thurn, ki se sicer udeležita deželnega zbora, pri obravnavi poslaniških listin ne sodelujeta.<sup>68</sup> To je ali protokolarna previdnost ali naključna epizoda ali oboje in kar je, je dobro: diplomatom ne gre, vsaj zavoljo človeške nečimrnosti ne, nečimrnost pa je, vemo, vse in nečimrnost je čez vse (prim. Prid 1, 2), prepuščati določanja njihovih nalog in oblikovanja njihovih dokumentov.<sup>69</sup> Zbrani deželani sicer potrdijo imenovanje Maximiliana Lamberga, a poverilnih pisem ne izstavijo.<sup>70</sup>

Vlada to stori vsaj do 27. aprila. Tedaj pošilja štajerski vladi pismo, v katerem pravi, da Lamberga odpravljajo v Salzburg.<sup>71</sup> Mimogrede, tam naj bi se zbrali poslaniki dežel, kajti Steyr da je, piše štajerska vlada koroški, odročno mesto, Salzburg je bolj prikladen, hkrati bi mogli ob-

iskati salzburškega nadškofa in morda, spotoma, v Innsbrucku, še nadvojvodo Ferdinanda. Poslaniki naj se torej srečajo v Salzburgu, 10. maja, Hofmann da se strinja,<sup>72</sup> Ungnad bo zadržan, na Dunaj mora, cesarju mora izročiti poročilo o stanju na hrvaški meji, o tem poročilo se je govorilo že na bruškem zboru,<sup>73</sup> v Salzburg more priti šele 15. maja,<sup>74</sup> Ungnadova odsotnost bo naredila sestanek negotov, Hofmann sprašuje Matthesa Ammana za nasvet, za druge možnosti.<sup>75</sup> Kranjska vlada vsega tega ne ve in 27. aprila Lamberga pošilja v Salzburg in pošilja mu poslaniške listine ter seznam izgub na hrvaški meji ter "ainen schreiben, auch copi, an der andern lannde herrn abgesandten,"<sup>76</sup> mogel je to biti opis stanja na hrvaških mejah in pričakovanj dežele, in vlada še spominja na dogovor o vojaških mojstrih, enega, dva naj bi našel in ju napolil v Ljubljano.<sup>77</sup>

Maximilian Lamberg pa ne odpotuje. Dan pred nameranim odhodom v Salzburg ga izmuči protin. Lamberg vrne vsa pisanja, ki so mu bila poslana, menda ohrani prepise. Poslanstvu se ne odpove. Odpotoval bo, sporoča po slu, če bo le mogoče, takoj ko okreva, vsaj v osmih, desetih dneh.<sup>78</sup> Deželni glavar Weikhard Auersperg se Lambergove skorajšnje čilosti ne nadeja, 5. maja piše knezu. V času, ki je preostal, dežela novega poslanika ne more imenovati. Knezu in štajerski ter koroški vladi naj to ne bo ovira, naj pošljejo poslanstvo, naj poslanstvo dela skladno z bruškimi sklepi.<sup>79</sup>

Lambergov primer, ta *inopinatus casus*, kot se izrazi deželni upravnik Christoph Auersperg,<sup>80</sup> pa nadvojvode ne zmede. Potem ko se med vračanje z Goriškega ustavi pri kranjski vladi in mu vlada spet razlaga dogodke in ozadja dogodkov,<sup>81</sup> se nadvojvoda obrne na Jobsta Josepha Thurna. Njegov delež v poslanstvu dežel pri državnem zboru bi bil knezu v zadovoljstvo, mejam in deželam bi bil v korist. Karl zagotovi, da bo pri cesarju izposloval razrešnico iz službe dvornega vojnega svetnika, ki naj omogoči Thurnovo imenovanje za poslanika.<sup>82</sup>

<sup>63</sup> AS, Stan I, šk. 934.

<sup>64</sup> Vide Urad poverjenikov Štajerske uradu poverjenikov Koroške. Gradec, 10. 4. 1576. StLA, Laa.A.A., IV/2 Gesandtschaften, Sch. 44. Idem eidem. Gradec, 12. 4. 1576. Urad poverjenikov Koroške uradu poverjenikov Kranjske. Celovec, 14. 4. 1576. Urad poverjenikov Kranjske upravniku in uradu poverjenikov Goriške. Ljubljana, 16. 4. 1576. Urad poverjenikov Kranjske uradu poverjenikov Koroške. Ljubljana, 17. 4. 1576. AS, Stan I, šk. 161.

<sup>65</sup> Urad poverjenikov Goriške uradu poverjenikov Kranjske. Gorica, 26. 4. 1576. AS, Stan I, šk. 161.

<sup>66</sup> Idem eidem. Gorica, 13. 1. 1576. AS, Stan I, šk. 161.

<sup>67</sup> Vide Jerše S. *Priprave na poslanstvo notranjeavstrijskih dežel na državni zbor leta 1576 s posebnim ozirom na delež dežele Kranjske*, diplomatska naloga, Ljubljana 1998, str. 60-62.

<sup>68</sup> Protocol, 219ff.

<sup>69</sup> Prim. Krizman B. *Diplomati i konzuli u starom Dubrovniku*, Zagreb 1957, str. 18. Vide "Cap. 33. Quod ambasiator vel syndicus non interest comissioni," v *Liber Viridis*, ur. B. M. Nedeljković, Académie serbe des sciences et des arts, Recueil pour l'histoire, la langue et la littérature du peuple serbe, IIIe classe, vol. XXIII, Belgrade 1984, str. 16-17.

<sup>70</sup> Urad poverjenikov Kranjske uradu poverjenikov Štajerske. Ljubljana, 13. 4. 1576. AS, Stan I, šk. 161.

<sup>71</sup> Idem eidem. Ljubljana, 27. 4. 1576. AS, Stan I, šk. 161.

<sup>72</sup> Urad poverjenikov Štajerske uradu poverjenikov Koroške. Gradec, 12. 4. 1576. AS, Stan I, šk. 161.

<sup>73</sup> Jerše (o.c. v tisku), op. 71.

<sup>74</sup> Ludwig Ungnad Hansu F. Hofmannu. Sonnegg, 26. 4. 1576. StLA, Laa.A.A., IV/2 Gesandtschaften, Sch. 44.

<sup>75</sup> Hans F. Hofmann Matthesu Ammanu. Strechau, 2. 5. 1576. StLA, Laa.A.A., IV/2 Gesandtschaften, Sch. 44.

<sup>76</sup> Weikhard Auersperg Maximilianu Lambergu. Ljubljana, 27. 4. 1576. AS, Stan I, šk. 161.

<sup>77</sup> Ibidem.

<sup>78</sup> Deželani Kranjske nadvojvodi Karlu. Ljubljana, 5. 5. 1576. AS, Stan I, šk. 161.

<sup>79</sup> Ibidem.

<sup>80</sup> Deželni upravnik in urad poverjenikov Kranjske poslanikoma Štajerske in Koroške pri državnem zboru. Ljubljana, 10. 5. 1576. AS, Stan I, šk. 161.

<sup>81</sup> Ibidem.

<sup>82</sup> Ibidem.

Thurna nagovarja tudi Christoph Auersperg. Prošnje spremljajo priloge, tri da so bile, in menda so bile poslani tudi že poslanikoma Štajerske in Koroške. Prošnji je pripisano navodilo. Naj Thurn, potem ko pride cesarjev spregled in ta da zagotovo pride, odide proti Regensburgu.<sup>83</sup>

Thurn odgovori po istem slu. Nalogo sprejema, tako je bil obljubil že knezu, na potovanje se odpravlja, cesarjevega spregleda čaka, navodila bo spoštoval, s trudom ne bo štedil.<sup>84</sup> A zanima ga "ob die herrn mit mir, wie wolgedachte landschafft in Steyr vnnnd Khärndten mit iren zweyen herrn abgesandten, in allen sachen diser rais wegen ain gleichhait hallten wöllen."<sup>85</sup> Bilo je to 11. maja. Thurnu bo vlada odgovorila 1. junija.<sup>86</sup>

Vlada medtem skuša slediti pripravam Koroške in Štajerske. V pismu koroški vladi sprašuje, ali je Ludwig Ungnad že odpotoval, in če ne, kdaj namerava odpotovati in ali bi se sestanka poslanikov nemara ne moglo prestaviti na kasnejši čas, saj cesar, kot ve, zapusti Dunaj šele 20. maja, poslanikom tako ni hiteti.<sup>87</sup> Vlada piše tudi nadvojvodi, sporoča mu Thurnovo privolitev in povpraša za Thurnovo razrešnico.<sup>88</sup>

Koroška vlada odgovori 13., nadvojvoda 20. maja. Nadvojvoda piše, da cesar dovoljuje Thur-

novo poslanstvo, a po končanem poslanstvu se mora Thurn vrniti v službo dvornega vojnega svetnika.<sup>89</sup> Koroška vlada pošilja pismo Ludwiga Ungnada. Ungnad potrjuje vest o poznem cesarjevem odhodu v Regensburg in se čudi, da Hans Friedrich Hofmann ni odgovoril na njegova pisma, in strmi ob počasnosti in malomarnosti štajerske vlade ter pravi, da se sam odpravlja k Hofmannu. Dogovorita naj se in o dogovorih bo pisal v Celovec in v Ljubljano. Thurn, piše Ungnad, naj bo v preži.<sup>90</sup> Bilo je to 12. maja.

Ludwig Ungnad piše zopet 24. maja. Tokrat piše z Dunaja. Cesar da odhaja v Regensburg šele 1. junija. S Hofmannom se nista sešla, izmenjala sta si pismi. Poslaniki, tako sta se dogovorila, naj se srečajo na binškoži, to bo tistega leta 10. junija, v Rottenmannu, kraju v dolini reke Liesing na Štajerskem, kraj da je bolj prikladen kot Salzburg. Thurn naj bo pripravljen. Sicer da mu še pišejo.<sup>91</sup>

Potem ko kranjska vlada dobi te vesti, piše Thurnu. Bilo je to 1. junija. Posreduje mu vesti, opomni ga, naj se v svojem poslanstvu zavzema za potrebe mej, krajin, blaginjo dežel, naj se drži instrukcije, naj poslanikoma Štajerske in Koroške izroči seznam izgubljenih gradov in gospostev na Hrvaškem, naj v skladu s sklepi deželnega zbora in željo kneza poišče enega ali dva vojaška mojstra in, slednjič, odgovori na njegovo vprašanje.<sup>92</sup> Izdatke, to je odgovor vlade, da mu dežela povrne ob vrnitvi.<sup>93</sup>

Denar je vlada želela odtegniti od deželne davčne odobritve. Nasveta je iskala pri štajerski vladi.<sup>94</sup> A štajerska vlada odgovarja, da ne ve

<sup>83</sup> Ibidem.

<sup>84</sup> Jobst Joseph Thurn uradu poverjenikov Kranjske. Ljubljana, 11. 5. 1576. AS, Stan I, šk. 161.

<sup>85</sup> Ibidem. Deželnostanovsko poslanstvo je podjetje, ki ima vsaj dve značilnosti, ki moreta veljati kot malo ugodni za deželo in za njene poslanike: velika poraba časa in velika poraba denarja. Priprave na poslanstvo terjajo dejavnosti in poslanstvo traja, poslanstvo pri državnem zboru v Regensburgu leta 1576 od julija do oktobra. Državni zbor pač zaseda tedne, mesece in misija, če naj izpolni svoj namen in vpliva na sklepe zbora, ni akcija hitrih dosežkov, temveč stopanje majhnih korakov. Dolgotrajna odsotnost iz dežele, služb in s svojih gospostev, dolgotrajno bivanje v deželnozbornem mestu, kjer je draginja izjemna, izjemna pa je tudi zahtevnost politične kurtoaznosti in stanovskega prestiža: življenje samo, pa izdatki s personalom in, redkeje, nagrade ter spodbude državnim uradnikom v obliki denarja in dragocenosti, ustvarjajo velike težave, visoke račune, neprijetne dolgove. Thurnovo vprašanje je vprašanje o pripravljenosti deželne vlade, da težave te vrste rešuje, račune poravna in dolgove poplača. Vide Burkert G. R. "'Ständische Gesandtschaften.' Notizen zur Eigenstaatlichkeit der österreichischen Länder vom 15. Bis zum 17. Jahrhundert," v ur. H. Ebner u.a., *Geschichtsforschung in Graz. Festschrift zum 125-Jahr-Jubiläum des Instituts für Geschichte des Karl-Franzens-Universität Graz*, Graz 1990, str. 3-11. Kohler A. "Wohnen und Essen auf den Reichstagen des 16. Jahrhunderts," v ur. A. Kohler, H. Lutz, *Alltag im 16. Jahrhundert*, Wiener Beiträge zur Geschichte der Neuzeit, 14/1987, str. 222-257. Luttenberger A.P. "Pracht und Ehre. Gesellschaftliche Repräsentation und Zeremoniell auf dem Reichstag," v A. Kohler, H. Lutz, o.c., 291-326.

<sup>86</sup> Vide infra, op. 93.

<sup>87</sup> Deželni upravnik in urad poverjenikov Kranjske uradu poverjenikov Koroške. Ljubljana, 10. 5. 1576. AS, Stan I, šk. 161.

<sup>88</sup> Deželni upravnik in urad poverjenikov Kranjske nadvojvodi Karlu. Ljubljana, 16. 5. 1576. AS, Stan I, šk. 161.

<sup>89</sup> Nadvojvoda Karl deželnemu upravniku in uradu poverjenikov Kranjske. Gradec, 20. 5. 1576. AS, Stan I, šk. 161.

<sup>90</sup> Ludwig Ungnad uradu poverjenikov Koroške. Sonnegg, 12. 5. 1576. vide Urad poverjenikov Koroške deželnemu upravniku in uradu poverjenikov Kranjske. Celovec, 13. 5. 1576. AS, Stan I, šk. 161.

<sup>91</sup> Ludwig Ungnad uradu poverjenikov Koroške. Dunaj, 24. 5. 1576. Vide Urad poverjenikov Koroške uradu poverjenikov Kranjske. Celovec, 29. 5. 1576. AS, Stan I, šk. 161.

<sup>92</sup> Vide supra, op. 84, 85.

<sup>93</sup> "Was aber deß herrn begern belangt, ine zu uerständigen, ob man mit ime, wie die landschafften Steyr vnd Khärndten mit iren beden herrn abgesandten, in allen sachen diser raif halben ain gleichhait halten wölle, hierauff berichten wir den herrn souil, das ime die zerung auff sich, suns diener vnd pferdt[...], auch waß er sonsten neben den andern zweyer landte herrn abgesandten in der canzleyen oder ander weeg *pro rato* dises landts gebür muß ausgeben, zu seiner widerkhunfft dankbarlich erstatten werden solle." Deželni upravnik in urad poverjenikov Kranjske Jobstu J. Thurnu. Ljubljana, 1. 6. 1576. AS, Stan I, šk. 161.

<sup>94</sup> "Wie oft vnnnd manigmal aus Steyr, Khärndten vnnnd Crain von irer fur.Durch.[fürstlichen Durchlaucht], vnnserm genedigsten herrn, gesandten begert vnnnd erfordert worden, vnnnd was für grosser vncoosten vnnnd zerung auf dieselbigen lauffn, ist vnnot euch, die es vorhin wol wissen, weitleüffig zu erzelen. Nun ist vnnsers erachtens nicht weniger, das die getreuen lannde nicht allain in disem, sonder auch in andern treulich



svetovati. Meni, da bi poseg v deželno odobritev, poseg takega namena, bilo nekaj, česar se ne pomni. Ne nazadnje, piše, poslanstvo je *landsache*: "Gleichwol wissen wir vns nit erinnern, des ettwo wann gsantten von der f.D. aus disem landt in landsachen erfordert, die zerung von den bewilligungen abgezogen wäre."<sup>95</sup>

Štajerska vlada naj je sicer, videli smo, stroške Hofmannovega poslanstva poravnala v skladu s sklepom deželnega zbora<sup>96</sup> in 21. aprila 1576 deželni prejemnik Hofmannu izplača, tako izdatkovna knjiga, 4500 gld.<sup>97</sup> Sklep deželnega zbora pa je, tudi to smo videli, sporen. Hans Friedrich Hofmann bo vlado spominjal na dogajanje na deželnem zboru,<sup>98</sup> a vendarle, denar bo prejel, vzal, denarja bo premalo, še ga bo potreboval, vsaj še 1000 gld., v Regensburgu da je draginja in poslanstvo nima skromnih ciljev, in ne nazadnje, tako v *Memoriellu* Matthesu Ammanu, sam ne razpolaga vedno z dovolj denarja, ki bi ga lahko zalagal za zadeve dežele, "Ich auch ieder zeit nit bey gelt, daß ich ein e.l. khünet verlegen."<sup>99</sup>

zusammensezen vnnd dasihenig, so dem geliebten vatterlandt zu guettem, ersprisslich beratschlagen helffen sollen. Weyl aber one das die außgaben so gross, das die bewilligung aufs khriegswesen bey vns schwärlich erzeugt werden mag, wonun aber stach wäre, das obgemelter vncosten, so auf die gesandten ausgaben wierdt, an solcher bewilligung abgezogen wurde, disem lanndt hiuedurch etwas ringer vnnd geholffen. Derwegen wir nicht vnnderlassen, euch, vnnsern besonders lieben herrn vnnd freundten, zuezuschreiben vnnd dienstlichs fleiß bitten, die wollen vnns in vertrauen vnbeschwardt berichten, wann höchstgedachte fur. Durch. von den landen gesandte erfordert, ob der vncossten von irer bewilligung aufgelöbt wierdet oder nit, wie es ditsfalls aigentlich gefallen, auf das ir vnns darnach zu richten vnnd zu schickhen wissen." Urad poverjenikov Kranjske uradu poverjenikov Štajerske. Ljubljana 17. 5. 1576. StLA, Laa.A.A., IV/1 Reichshilfe, Sch. 2.

<sup>95</sup> Urad poverjenikov Štajerske uradu poverjenikov Kranjske. Gradec, 20. 5. 1576. StLA, Laa.A.A., IV/1 Reichshilfe, Sch. 2.

<sup>96</sup> Vide supra.

<sup>97</sup> "Herrn Hanns Friedrichen Hofman, freiherrn, hat der herr einnehmer auf der herrn verordneten ratschlag zu der rais auf den reichstag geen Regenspurg vnnd an andere orth, dahin sie zu besuechung etlicher fursten vnd potentaten mit denen am dieselben lauttenden credenzschreiben raißen werden, daß lifergelt vnnd zerung gegen quittung zalt 4500 fl." StLA, Laa.A.A., VI Ausgabenbücher 1575, pa. 130a. Vide Urad poverjenikov Štajerske Hansu F. Hofmannu. Gradec, 21. 5. 1576. StLA, Laa.A.A., IV/1 Reichshilfe Sch. 2.

<sup>98</sup> Kot v op. 111.

<sup>99</sup> "Im faal ich dann noch fort ziechen muese, so wollet den herrn verordneten anzaigen, weil sich die raiß so lang verzogen vnnd noch vnd dann nunmehr ein stattlich summa von den mir zugestellten 4500 gld. liffergelt, darunter aber fur 600 gld. in scheinen gewesen, so noch anfangs herausgenuemen vnd auf den trometter zu zwaymalen auffgangen, vnd ich also in parem gelt mehr nit dan 3900 gld. empfangen, mit welchen gelt ich mit disen zuegeornden personen bey so grosser teurung zu Regenspurg nit waib auszukhumen, geschweig daß ich in Tyrol, item zu den herzog von Paiern, Würzburg, Pamberg, Salzburg, hochmaister in Preissen werde khünen gelangen, daß

Vlada, ki ji je Amman skušal razložiti Hofmannova stališča in ji predal njegova pisanja, tudi svoj *Memoriell*, sklene predlagati deželanstvu, naj Hofmannu odobri zelenih 1000 gld.<sup>100</sup> Tudi ta vladni sklep naj je, domnevamo, Hofmannu zadovoljil.<sup>101</sup> Bilo je to 8. junija. Res, zdi se, da so ti sklepi Hofmannu zadovoljili, kajti v *Memoriellu*, pisanem 4. junija, je bil še hudo odločen, da se bo v primeru, da bo vlada vztrajala pri svojih stališčih, opravičil.<sup>102</sup> Korespondenca nato usahne.

Hofmann se sicer, ko gre za priprave na poslanstvo, trudi, iskreno, zdi se. V začetku maja pošlje Matthesa Ammana in Davida Lengheima v Salzburg, da izvesta novic o *allerhandt gelegenhaiten*, o prilikah in priložnostih, da izvesta, gotovo, kakšno je razpoloženje med državnimi stanovi, kakšne so razmere v cesarstvu, kakšne priprave na državni zbor in da izvesta, kako kaže z nekakšnim posojilom pri salzburškem nadškofu. Hofmann sam noče odpotovati. Vlada da svetuje drugače. Hofmann odkloni. Čaka poverilnic in zadolžnice in štedi. Pisal da je tudi na Dunaj. Pisal je, gotovo, za novice o cesarjevem odhodu v Regensburg. Želeti si je pač novic, takih, ki dajo kaj gotovosti. Tudi vladi svetuje, naj poizve, bolje naj se pozanima.<sup>103</sup> Želeti si je pač novic, sicer bodo presenečenja. Presenečenja prinašajo težave, nelagodnosti vsaj. Težav ne bo malo. Ve. Slišal je, piše, da sekavški škof ne odpotuje v Regensburg.<sup>104</sup> Bila bi to škoda. Škofu so iz Gradca namreč že pisali. Prosil so ga, naj je poslanstvu naklonjen, naj mu pomaga.<sup>105</sup> Res, bila bi to škoda. Pomenilo bi težave. Najprej odsotnost salzburškega nadškofa, sedaj še odsotnost sekavškega škofa. To pomeni težave.<sup>106</sup> Da, novice so potrebne in tiste, ki jih

sie dennoch noch auff wenigist 1000 gld. hergeben, dann ich auch iederzeit nit bey gelt, das ich ein e.l. khünet verlegen, wolle sunst dieselbig gern vnd one behelligung der herrn thuen." Kot v op. 22.

<sup>100</sup> Zasedanje štajerske vlade, 8. 6. 1576. Prothocoll, 48.

<sup>101</sup> Prim. op. 26.

<sup>102</sup> Kot v op. 22.

<sup>103</sup> Hans F. Hofmann uradu poverjenikov Štajerske. Strechau, 9. 5. 1576. StLA, Laa.A.A., IV/1 Reichshilfe, Sch. 2.

<sup>104</sup> Ibidem.

<sup>105</sup> Deželni glavar, deželni upravnik, deželni upravitelj, urad poverjenikov in deželani Štajerske sekavškemu škofu. Gradec, 7. 5. 1576. StLA, Laa.A.A., IV/1 Reichshilfe, Sch. 2.

<sup>106</sup> Hofmannovo zaskrbljenost si moremo pojasniti s pogledom v pismo, ki ga bo Matthes Amman pisal štajerski vladi iz Regensburga 27. julija 1576. Amman bo poročal, da sekavški škof na državnem zboru nadomešča salzburškega nadškofa, enega direktorjev knežje kurije: poročal bo o zelo veliki vlogi, ki škofu pripada v državnozbornih postopkih, in poročal bo o tem, da je škof zelo dobro obveščen o državnozbornih dogajanjih, in, to je pomembno, Amman bo poročal, da je škof poslanikom zelo naklonjen, z njimi ohranja zaupno in pomembno korespondenco. Ko je Hofmann torej pisal o težavah, ki da jih je napovedovala odsotnost sekavškega škofa, je pisal o odsotnosti škofove naklonjenosti in novic, ki bi jih škof mogel

ima Hofmann, ne obetajo veliko. Nasprotno. Ve, da so se volilni knezi opravičili, na državni zbor pošljejo le svoja poslanstva. Opravičili so se tudi nekateri knezi, tudi tisti, ki jih veleva obiskati poslaniška instrukcija. Premisliti je torej, piše Hofmann. Naj poslaniki kneze obiščejo na njihovih dvorih? Lahko, a trošili bodo denar in čas. Mimogrede, tistega posojila pri Salzburgu da si ni obetati. Posvetovati se je s knezom. Vlade naj se odločijo. Sploh pa. Na Dunaju krožijo govornice, da utegne biti sklic državnega zbora preklican ali pa potisnjen nekam daleč v prihodnost. Še enkrat, posvetovati se je s knezom in vlade naj se odločijo.<sup>107</sup>

Štajerska vlada se odloča težko. O državnem zboru, piše, da ne ve ničesar.<sup>108</sup> Tudi knez molči, že dolgo nobenega pisma. Vlada knezu piše 22. maja. Poslaniki da so odšli že v začetku meseca. Na poti da so izvedeli, da je državni zbor prestavljen in sedaj so v zadregi. Naj potovanje nadaljujejo ali ne?<sup>109</sup> Vlada jim ne ve odgovoriti. Naj odgovori knez. Dva dni zatem, 24. maja, iz knežje pisarne pride odgovor. Knez ve le, da se državni zbor začne prav kmalu. Cesar zapusti Dunaj 1. junija. To da je gotovo.<sup>110</sup>

Ko Hofmann 27. maja piše vladi in ji še enkrat, vnovič, pravi, naj uredi njegove zadeve okrog spornega sklepa deželnega zbora, saj sicer zavrne poslanstvo, čeravno mu tega ni lahko storiti, nevarnosti da so velike, njegova odsotnost bi bila deželi v škodo, velika bi bila odgovornost, ki bi si jo naprtil,<sup>111</sup> je resen. Svoje zahteve, že smo pisali, ponovi 4. junija, Naj se uredi, sicer se opravičim.<sup>112</sup> Vlada ima pomisleke, a slednjič, 8. junija, bilo je to dva dni pred dogovorjenim srečanjem poslanikov, vlada sprejme sklepa, ki, menimo, Hofmanna prepričata.<sup>113</sup> Dovolimo pa si variacij. Morda pa Hofmanna nista prepričala sklepa vlade. Morda odpotuje iz skrbi za deželo,

za meje, zgolj zato, zgolj iz skrbi za očetnjavo, *vaterlandt*. Ali pa tudi ne. Morda odpotuje, da bi mu vlada ne optala očitka. Očitek? *Legationis inhibitio*. Nekoč je bil to očitek nadvojvodi.<sup>114</sup> Tokrat ga štajerska vlada meče Hofmannu in že ga hoče črniti pred deželnim knezom.

"Wiewol wir vnnß nun ganzlicher versehen, er wurde auf so treuherziges vnnser zueschreiben sich bewegten, lanndt vnd leüth vnd zwar sein aignes liebes vatterlandt nit also stöckhen lassen, so khümpft vnnß doch von ime, wider all vnnser verhoffen, schriftlichen souil zue, das er alles ligenlassen, nit michte vortziehen vnd die ganze legation handlung stöckhenlassen wil, schreibt auch guet rundt, wir sollen ein andern an sein stadt ordnen vnd hinaufschickhen, destwegen auch den secretari Amman, so dises alles bei vnnß anbracht, an izo herabschikht."<sup>115</sup>

Še več. Huje. *Legationis inhibitio turpis*.

"Veil dan dise waigerung vnnß dermassen, zumal weil die zeit so khurz, zu gemüeth gangen vnd frembt fürkhommen, darzue landt vnd leüthen merkhlichen grosser schaden, nicht weniger auch schindpesst vnd spot im Reich, bey den andern landen vnd meniglichen daraus entsehen möchte, haben wir nit vnderlassen khüenen, die sachen eur frh.Drh. ghorsamist fürzutragen."<sup>116</sup>

Naj vztrajamo? Se Hofmann res trudi? Če že ne iskreno, se vsaj trudi? Morda je očitek upravičen. Morda Hofmannu ni mar za očitke. Morda mu ni mar niti za deželo. Morda ga res zanimajo, kot je trdil Franz von Teuffenbach, le *die reissenkherische schulden*.<sup>117</sup> Govornice o tem so se širile še po Hofmannovem odhodu v Regensburg in Hofmanna tam dosegle in menda povsem potrle.<sup>118</sup> Naj vztrajamo? Se Hofmann trudi? In če se trudi, ali se trudi iskreno?

Kakorkoli, Hofmann odpotuje. Odpotujeta tudi Ludwig Ungnad in Jobst Joseph Thurn. Poslanstvo je, vidimo, imenitno in menda visoko kompetentno. Hans Friedrich Hofmann je namreč štajerski deželni maršal in deželni upravitelj in sploh eden vodilnih deželanov Štajerske in eden vrhunskih politikov Notranje Avstrije.<sup>119</sup> Ludwig

priskrbeti. Od obojega si je Hofmann, očitno, mnogo obetal. Ko je Hofmann torej pisal o težavah, ki da jih je napovedovala odsotnost sekavškega škofa, je pisal o odsotnosti neformalne pomoči enega državnih stanov in enega visokih državno-zbornih funkcionarjev. Odsotnost takšne pomoči pa je za notranjeavstrijsko misijo utegnila biti, če beremo Hofmanna, hudo težavna. Matthes Amman uradu poverjenikov Štajerske. Regensburg, 27. 7. 1576. StLA, Laa.A.A., IV/2 Gesandtschaften, Sch. 44. Prim. Schulze W. "Das Haus Österreich auf den Reichstagen des späten sechzehnten Jahrhunderts," *Österreich in Geschichte und Literatur*, 16/1972, str. 121-131.

<sup>107</sup> Hans F. Hofmann uradu poverjenikov Štajerske. Strehau, 15. 5. 1576. StLA, Laa.A.A., IV/1 Reichshilfe, Sch. 2.

<sup>108</sup> Urad poverjenikov Štajerske Hansu F. Hofmannu. Gradec, 21. 5. 1576. StLA, Laa.A.A., IV/1 Reichshilfe, Sch. 2.

<sup>109</sup> Urad poverjenikov Štajerske nadvojvodi Karlu. Gradec, 22. 5. 1576. StLA, Laa.A.A., IV/2 Gesandtschaften, Sch. 44.

<sup>110</sup> Ibidem.

<sup>111</sup> Hans F. Hofmann uradu poverjenikov Štajerske. Strehau, 27. 5. 1576. StLA, Laa.A.A., IV/1 Reichshilfe, Sch. 2.

<sup>112</sup> Vide op. 22.

<sup>113</sup> Vide op. 26. Vide supra, str. 37.

<sup>114</sup> Jerše (o.c. v tisku).

<sup>115</sup> Urad poverjenikov Štajerske nadvojvodi Karlu. s.l., s.d.StLA, Laa.A.A., IV/1 Reichshilfe, Sch. 2.

<sup>116</sup> Ibidem.

<sup>117</sup> Matthes Amman uradu poverjenikov Štajerske. Regensburg, 8. 7. 1576. StLA, Laa.A.A., IV/2 Gesandtschaften, Sch. 44.

<sup>118</sup> Ibidem.

<sup>119</sup> Burkert G. "Politik und Verwaltung im Reich und in den habsburischen Erbländern im 16. Jahrhundert. Die Freiherrn Hoffmann im Dienste des Landesfürsten und der steirischen Landstände," v *Burg Strehau. Glaube und Macht*, Lassing 1992, str. 53-54. prim. Ehrlicher K. E. "Die Könige des Ennstales." *Die Geschichte der Hofmann Freiherrn zu Gruen-*

Ungnad je cesarski svetnik,<sup>120</sup> nekdanj celo dvorni maršal in upravnik urada dvornega mojstra<sup>121</sup> in bil je član komisije, ki je leta 1575 inšpicirala hrvaške meje.<sup>122</sup> In Jobst Joseph Thurn je cesarski dvorni vojni svetnik, poveljnik Uskokov in namestnik poveljnika Hrvaške krajine.<sup>123</sup> Poslanstvo utegne biti torej dobro seznanjeno s položajem dežel in razmerami na mejah, Hofmanna bogatijo tudi njegove diplomatske izkušnje,<sup>124</sup> Ungnada pa izkušnje z dvora in njegovo nedvomno solidno poznavanje razmer v cesarstvu.<sup>125</sup> Poslanike spremlja tudi Matthes Amman,<sup>126</sup> sekretar štajerskih deželnih stanov in njihov vplivni svetovalec.<sup>127</sup> Ali poslaniki odpotujejo skupaj ali vsak zase? Kdaj? Se sestanejo v Rottenmannu? Tako so bili dogovorjeni. Ne vemo. Vemo, da odpotujejo. Vemo tudi, da odpotujejo z naklonjenostjo kneza in tokrat, drugače kot leta 1575, z naklonjenostjo cesarja.

Cesarjeva naklonjenost je zapisana v pismo kranjskemu deželanstvu, pisanem na Dunaju 27.

*püchel und Strechau und ihre Verbindung im Adel der Erbländer*, Innsbruck 1972, doktorska disertacija. Idem. "Die Hofmann, Freiherren zu Grünbühel und Strechau. Herkunft, Familienverbindungen, Schicksale," v *Burg Strechau. Glaube und Macht*, Lassing 1992, str. 79-86.

<sup>120</sup> AS, Stan I, šk. 934.

<sup>121</sup> Ludwig Ungnad se v izdatkovnih knjigah dvora za leto 1564 navaja kot vrhovni dvorni maršal in upravnik urada dvornega mojstra, nato pa se v teh virih njegovo ime več ne pojavi. Ungnad je namreč izgubil dvorne službe, kar Maximilian Lanzinner razlaga z dejstvom, da je bil Ungnad protestant, cesar Maximilian II. pa v krog najvišjih uradnikov in svetovalcev protestantov ni pripuščal. Toda če je bilo Ungnadovo protestanstvo ovira za dosego najvišjih dvornih pozicij, pa se zdi, da nikakor ni bilo ovira uživanju cesarjeve naklonjenosti in zaupanja. Ko je namreč v času zasedanja državnega zbora v Regensburgu leta 1576 cesar Maximilian II. pošiljal svoja poslanstva k volilnim knezom, da bi kneze seznanili z njegovo repliko na stališča državnih stanov o protiturški pomoči, je v poslanstvu k knezom Mainz, Trier in Pfalz, poleg sina državnega novčnega mojstra Georga Illsunga, Georga Illsunga ml., sodeloval prav Ludwig Ungnad. Podrobnejše vsebine njune misije ne poznamo, a dejstvo, da je bil stari Illsung arhitekt finančnega koncepta, ki ga je cesar predložil regensburškemu državnemu zboru, in pa značaj urada državnega novčnega mojstra navajata na misel, da mladi Illsung in Ludwig Ungnad nista bila zgolj sla in da nista bila izbrana naključno. Lanzinner M. "Geheime Räte und Berater Maximilians II. (1564-1576)," *Mitteilungen des Instituts für österreichische Geschichtsforschung*, 102/1994, str. 313. Lanzinner (1993), 474-483. vide Tagliche verrichtung, 20. 8. 1576.

<sup>122</sup> Vide op. 73.

<sup>123</sup> Vide supra, str. 33.

<sup>124</sup> Loserth, o.c., 75. Vide op. 119.

<sup>125</sup> Vide supra, op. 121.

<sup>126</sup> Vide Tagliche verrichtung, 8. 6. 1576. Vide StLA, Laa.A.A., IV/2 Gesandtschaften, Sch. 44.

<sup>127</sup> Loserth J. "Matthes Amman als steirischer Landschaftssekretär," *Archiv für Österreichische Geschichte*, 108/1918, str. 7ff.

maja 1576.<sup>128</sup> Pismo, ne dvomímo, je poslano

<sup>128</sup> Pismo navajamo v celoti. "Maximilian der ander, von Gottes genaden erwelter römischer kaiser, zu allen zeiten merer des Reichs. / Erwürdige, edle, ersame, geistliche, andechtige vnnd liebe getreue. / Wir khunden euch gnedigist nit verhalten, nachdem wir mit des Heiligen Reichs churfursten ainen gemainen reichstag in vnnsrer vnd des Reichs statt Regenspurg angestellt, dahin wir vnnsß in wenig tagen aigner vnnsrer kaiserlichen person begeben muessen, solte annderst dasihenige mit erschliesslichem nutz gehandelt werden. So die eusserste nott (das angrenzenden erbveindts vnnd daselbst heer gewartenden verderbens halben) erfordert, das wir trungenlich verursacht worden, den durchleuchtigen, hochgebornen Carln, erzherzogen zu Österreich, vnnsrer freundlichen geliebten brudern vnd fursten, zu mer vnnderschidlich mallen thails schriftlich vnd dann durch sonndere abgesandte zu ersuechen vnnd so langg zu behanndlen, biß sich doch entlich vnd nach langger tractation s.L.[sein Liebden] vnnsß zu bruderlichem gefallen freuntlich bewilligt, noch dißmal hindan gesetzt, irer gresten vngelegenheit vnnd beschwerung ain vbrigs zu thuen, vnnd drey monat langg alhie in vnnsrer statt Wienn mit versorgung des gränizwesen vnnd vnnsrer getreuen österreichischen lannde zu residiern. Damit es aber bey euch nit das ansehen, als ob wir ir L. disfals ohne sonndere grosse vrsachen beschwereten oder nit bedechten, was zugleich euch an irer L. gegenwirt in dero furstenthumben vnnd lannden gelegen, inmassen dann ir L. allermaist des zu gemueth genomen, das ir der so nahenden erbveindts vnnd seines, ain zeit heer gethonen, auch besorgelich, noch mer gewartenden grossen schadens halben, nit gebiern wölle, auß irn lannden abwesig zu sein vnnd ain solches verderben zuezusehen. So haben wir ain notturfft geachtet, so wol zu vnnsrer selbst als irer L. entschuldigung, euch souil gnedigist zu erindern, das je ainmal vnnsß derzeit vnmglich gewesen, die administration vnnsers kunigreichs Hungern vnd erzherzogthumb Österreich jemanndt anndern als woler melts vnnsers geliebten brueders L. anzutragen vnd zu vbergeben, angesehen das vnnsers geliebter sohn, der römische kunig, noch vor etlich wochen in des kunigreich Behaim auf den alda angestölten lanndtag verruckhen müessen, sich auch des kunigreichs Polln vnd des erbveindts halben die sachen also ansehen lassen, das auf ain vnd anndern fall vnns niemandt pesser alß vnnsers brueders L. (dem alle sachen beraith vberflussig bewusst) vertretten khunden. Dann euch ist vnnerporgen, was der erbveindt auf dise vnser haubtstatt Wienn (von dannen auß ime der maiste widerstanndt begegnen mueß) fur ain aufsehen hat, vnnd das alle vnnsere obriste haubt vnd beuelchsleuth, desgleichen rätthe vnnd officiern mit aller ir verrichtung allain daheer gewisen vnnd wann das grainzwesen von hieauß wol regiert vnd bestöllt wirdet, die anndern angränzenden lanndt dasselben all zu geniessen, vnnd also zu ir L. von hieauß nit weniger als in iren lannden guette gelegenheit haben, antroenden schaden vnd einfall zu begegnen vnnd zu wöhren. / Also ist auch an dem vill gelegen, das nunner ir L. des bassa von Offen affection, art vnd eigenschafft berichtet, nach dern sy sich besser als ain annderer zu richten wissen. / Sonnderlich aber hoffen wir zu dem Allmechtigen Gott solche vnnsrer raiß vnd angestellte reichsversammlung dahin anzuwenden, dardurch nit allain vnnsrer vnd ir L. österreichischen lannden, sonnder gannzen Cristenheit ain merere sicherheit zu machen. / Vnnd dieweil dise vnnsrer abwesenheit sowol euch alß vnns zu trost vnd guettem beschiecht, es auch hoffentlich vmb ain khlaime zeit vnd aufs lengist vber drey monat nit zu thuen. So zweiflen wir nit, ir werdet dessen khain beschwer vnnd sonnderlich vnnsers

tudi v Gradec in v Celovec. V pismu Maximilian II. namreč napoveduje svoj odhod na državni zbor in sporoča, da vladarske posle ogrske krone in obeh Avstrij ter skrb za meje prepušča, za čas svoje odsotnosti, ki da ne bo daljša od treh mesecev, nadvojvodi Karlu. Deželani, piše cesar, imajo morda pomisleke, saj so dežele ogrožene, skrb zanje pa potrebna, in morda menijo, da je odsotnost nadvojvode skrb vzbujajoča in nesposobna. A vedo naj, da so ogrožene tudi cesarjeve dežele, Zgornja in Spodnja Avstrija, in ogrožena je Ogrska in zlasti je ogroženo mesto Dunaj, odkoder se usmerja glavna žela obrambe. Tudi te dežele in mesto Dunaj potrebujejo skrb in ta skrb je v dobro vseh, tudi Karlovih dežel, in to skrb more, poudarja Maximilian II., preložiti le na brata Karla, ki je s turškimi grožnjami zelo dobro seznanjen in skrbi za obrambo zelo vešč. Deželanstvo naj razume razloge, naj opraviči knezovo odsotnost, naj ve, da se cesar nadeja, da bo njegovo potovanje na državni zbor prineslo koristi cesarjevim deželam, pa Karlovim deželam in, ne nazadnje, vsemu krščanstvu. Poslanstvu pa, ki ga dežela pošilja, bo pomagal in mu bo naklonjen. Oboje zavoljo dobrega skupni stvari, "gemainem wesen zum besten."

Ali cesar frazari? Ali svari? Vidimo, da Maximilian II. ne prelomi obljube, ki jo je dal deželam Notranje Avstrije leta 1574, obljube namreč, da bo dovolil poslanstvo dežel pri državnem zboru in dovolil, da dežele skušajo pridobiti pomoč državnih stanov za svoj boj zoper Turke.<sup>129</sup> In lahko smo le pozorni. Vemo, da si od državnega zbora mnogo obeta in poslanstvo iz dežel Notranje Avstrije naj mu, kot je slutiti in brati v njegovem pismu nadvojvodi Karlu 10. novembra 1575, pri uresničevanju obetov pomaga, Vaša dolžnost je, da ste z nami in ob nas, a tudi ob volilnih knezih, knezih in stanovih cesarstva, tedaj, ko se posvetuje, razpravlja in sklepa o stvareh, ki zadevajo cesarstvo, ki so nujne in pereče, in katerih rešitve naj so vsem, in vsakomur posebej, v čast, korist in blagostanje.<sup>130</sup> Cesar morda frazari, a svari, Poslanstvo

naj bo z nami in ob nas in naj ne bo zoper nas.<sup>131</sup> To je gotovo. In gotovo je, da cesar upa. Gotovo je, da si od državnega zbora mnogo obeta. Tako kot Hans Auersperg. Spomnimo se. V pismo Kranjski vladi, pisano 24. januarja 1576, je zapisal, da upa, da poslanstvo dežel Notranje Avstrije pri državnem zboru v Regensburgu prinese koristi, da bo koristno in plodno, da skuša pomagati, da pomaga braniti in ohranjati bedne, je pisal, "naše bedne meje," da poslanstvo to zmore.<sup>132</sup>

Poslanstvo odpotuje. V Regensburg prispe 1. julija 1576.<sup>133</sup> Up bo preizkusilo.

#### SUMMARY

#### CHRONICLES OF PREPARATION OF INNERAUSTRIAN PROVINCES FOR THE LEGATION AT THE IMPERIAL DIET IN REGENSBURG IN 1576

The convention of provinces held in Bruck a.d. Mura in the autumn of 1575 laid down the security order for the Inneraustrian provinces. It decided that the provinces should seek the support of the imperial estates in their struggle against the Turks. After efforts to send a delegation of the provinces to the convention of prince electors held in Regensburg in October 1575 had failed, preparations for the legation at the imperial diet in Regensburg were launched before the end of the year. The imperial diet was scheduled for 15 February 1576 and these chronicles follow preparations of the provinces for their mission at the diet. Registering the events on almost daily basis, the chronicles begin on 27 November 1575 when the speaker of the Styrian provincial diet read an address by the Archduke Karl urging the province to send its representatives to the imperial diet, and end when the legation of the Inner Austrian provinces arrive in Regensburg on 1 July 1576.

freundlichen geliebten brueders L. disfals entschuldigt haben, inmassen wir dann ir L. nach lannger muhe, allermaist mit dem bewegt, das wir vnnß erpotten, euch selbst desthalben zu schreiben. Dagegen seien wir deß gnedigisten erpiettens, das wir euern gesannnden, so ir zu angezognem vorsteenden reichstag abfertigen werdet, alle gnedigiste hilf vnnnd befurderung gemainem wesen zum besten erzaigen wellen, inmassen wir euch dann auch sonnsten mit kaiserlichen gnaden vnd allem guetten vorder gewogen. / Geben in vnser statt Wienn den sibenvnndzwainzigisten may anno im sechs vnd sibenzigisten vnnsrer Reiche des Römischen, im vierzehenden des Hunngerischen, im dreyzehenden vnd des Behamischen im XXVIII / Maximilian / Ad mandatum / G. Vnuerzagen." Cesar Maximilian II. deželanstvu Kranjske. Dunaj, 27. 5. 1576. AS, Stan I, šk. 421

<sup>129</sup> Loserth (1934), 71. Prim. Jerše (o.c. v tisku).

<sup>130</sup> Vide supra, str. 30, op. 10.

<sup>131</sup> Prim. Schulze, o.c., 124-126. Burkert, o.c., 24.

<sup>132</sup> Kot v op. 54.

<sup>133</sup> Kot v op. 28.